

A man with glasses and a red hoodie is smiling while pruning a bonsai tree. He is using shears to trim the branches. The background shows a greenhouse with various plants and a building in the distance.

Bomen verbeelders

Iwan Roos houdt van bomen. Op zijn kwekerij in Schoonhoven staan er honderden. In miniatuurvorm welteverstaan. Iwan kweekt namelijk bonsai. 'In een bonsai wil je alle eigenschappen terugzien die een boom van nature in zich heeft.'

Tekst Fransje van Dorp Beeld Sandra Verkiec

Dagelijkse verzorging van alle bonsaibomen.

We hadden een familiedag in Madurodam”, zegt Iwan Roos. “Daar is het begonnen.” Het viel hem op hoe prachtig de beplanting in de miniaturstadjes en -dorpen eruit zag. “Langs de weggetjes en laantjes groeiden zulke mooie oude linde- en kastanjeboompjes. Niet hoger dan 40 centimeter, maar echt volgroeid en zo goed bijgehouden ... Ineens ging er bij mij een knop om. Zoiets wilde ik ook.” We zitten in de woonkeuken van z’n ouderlijk huis, onder aan de dijk. Aan de ene kant van de dijk stroomt de Lek. Aan de andere kant - meters lager dan de rivier - ligt het land. De smalle percelen worden doorsneden door blinkende sloten. Er staan fruitbomen te bloeien en verderop zie je de torenspitsen van het stadje Schoonhoven. Een Hollandse idylle.

Maar Iwans kwekerij is verre van Hollands. Hij kweekt bonsai. Een levende kunstvorm, die de Japanners afkeken van de Chinezen en verder ontwikkelden. Eigenlijk, zegt Iwan, betekent bonsai gewoon ‘boom in pot’, maar het gaat natuurlijk om veel méér. “Het gaat om de verbeelding.”

Aparte tak

Na Iwans ontdekking in Madurodam volgde een bezoek aan het tuincentrum, waar hij een aantal kleine boompjes kocht. “En toen ben ik erover gaan lezen. Het is heel langzaam gegroeid. In het begin moet je bijvoorbeeld leren om water en voeding te geven. Bij bomen is dat een aparte tak van sport. Alles wat die boom nodig heeft, moet jij hem geven. Hij is helemaal afhankelijk van jou.” Het kweken van een bonsai is een lang proces, vervolgt hij. “Kijk, een boom wil de lucht in. Hij wil de afmeting krijgen die

hij van nature heeft, dat zit in z’n genen. Als ik met een bonsai begin, plant ik hem eerst in de vollegrond. De boom moet een zekere lengte krijgen, want zonder lengtegroei heb je ook geen diktegroei. Na een aantal jaren knip ik de boom op de juiste hoogte af. Eigenlijk nét nog wat lager, dan kun je er een nieuwe top in maken. Maar dan heb je nog geen klein boompje. Daarvoor moet je gaan snoeien. En dan geef je met draad de takken de vorm die jij hebben wil. Bij de meeste bomen groeien de takken recht omhoog, maar door dat draad kun je de zijtakken dwingen en manipuleren. En omdat de boom in zo’n klein bakje staat - voor je gevoel te klein - gaat hij rustiger groeien en krijg je een fijne vertakking die heel natuurlijk aandoet.”

Zwarte banen

In de forse kas achter het huis laat hij zien wat hij bedoelt. Daar staan ze, in een grote verscheidenheid aan soorten en vormen. Sinds hij met bonsai bezig is, is hij heel anders naar bomen gaan kijken, zegt Iwan. “Reed ik vroeger langs een boom, dan zag ik gewoon een boom. Nu kijk ik ín die boom. Ik zie de dikke, primaire takken als grote zwarte banen en de dunne, fijne takken daartussen. Dan ga je kijken: hoe is dat in de natuur en hoe krijg ik dat in mijn eigen planten?”

Vier dagen per week zit Iwan op kantoor. Als tekenaar-constructeur ontwerpt hij details voor staalconstructies. “Erg leuk werk, maar je zit binnen en bent nauwelijks in beweging. En je doet niets creatiefs met je handen ...”

Het kwam dus heel goed uit dat z’n ouders een stuk grond achter hun huis hadden waar ze niets mee deden. Zelf woont hij met ►

De bomen moeten regelmatig worden gesnoeid.

Het eerste begin van een bonsai.

Een mooie bonsaitoonstelling buiten.

In de vollegrond staan mooie bomen te wachten op een bonsaicarrière.

z'n gezin in Schoonhoven, zo'n 25 uur per week brengt hij door op z'n kwekerij. "Ik geef elke dag water, één keer per week voeding over de bodem en één keer per week bladvoeding. Allemaal om de planten rustig, maar toch optimaal te laten groeien."

Iwan vertelt dat er in bonsai verschillende stijlen zijn. "Onder al die stijlen zit een wiskundig lijnenspel, met vaste verhoudingen. In dat opzicht heb ik veel baat bij m'n andere vak. Ook daarin moet je ruimtelijk en driedimensionaal denken. Hoe ik dat bedoel? Kijk, een boom groeit omhoog en op een derde van de hoogte begint de eerste tak. Die eerste tak is een hele mooie tak. Hij zit links of rechts van de stam en komt naar je toe. Dat is de karaktertak, die jou, voor je gevoel, een soort handreiking doet. En daar net boven of onder - aan de tegenovergestelde zijde van de stam - heb je de tweede tak. En aan de achterzijde is er ook nog een derde tak. Daardoor krijg je een mooi, driedimensionaal beeld."

Dood hout

"In de natuur hebben bomen een heleboel verschillende vormen. In de bergen staan ze op kale, schrale grond en groeien ze heel kronkelig. Als in het voorjaar sneeuw en ijs gaan smelten, komen er vaak rotsblokken naar beneden en die vallen dan tegen die boom aan. Dan breekt er een tak af en krijg je dat natuurlijke, dode hout in zo'n boom. Met bonsai proberen we dat na te maken. Een beuk in een park, die veel ruimte heeft, ziet er heel anders uit. Die groeit recht omhoog en vormt een mooie, grote kroon. Ook dat is een stijl die met bonsai wordt nagemaakt. En op de Veluwe heb je van die hele lange, rechte dennenbomen

met bovenin een beetje groen. Dat is weer een andere stijl. Als je goed naar dat groen kijkt, zie je dat er vaak een ongelijkzijdige driehoek in zit.

Is het je trouwens weleens opgevallen dat een boom je altijd een beetje aankijkt? Hij helt altijd een beetje over. Oók als-ie in het vrije veld staat. Dat is geweldig om te zien. Je zou denken dat-ie de zonkant kiest, maar dat is niet zo. Het klinkt raar, maar let er maar eens op. Elzen hebben het bijvoorbeeld heel sterk."

Lastige wilg

"De Japanners zijn veel verder met bonsai dan wij. Dat is ook logisch, zij zijn er al honderden jaren mee bezig, hier bestaat het nog maar zo'n zeventig jaar. Maar de belangstelling groeit. Mensen gaan naar Japan om daar cursussen te volgen en hier beginnen zich nu ook stijlen te ontwikkelen."

De planten waarmee Iwan werkt, hoeven wat hem betreft niet per se uit Japan te komen. "Ook inheemse bomen, bijvoorbeeld een es of els, kunnen heel mooi zijn als bonsai. Een meidoorn is ook leuk om mee te werken. Ik heb het ook met de wilg geprobeerd. Zo'n oude knotwilg, met een mooie, uitgeholde stam met die ruwe kurk erop en dan die lange staken ... Dat is toch prachtig? Maar in pot is een wilg lastig en veeleisend. De grond mag absoluut niet uitdrogen, daar kan hij niet tegen."

Bij het kweken van bonsai doe je niets op de automatische piloot, het is altijd maatwerk, zegt Iwan. Maar wat een bonsai uiteindelijk écht mooi maakt is de tijd. "Een stam die gaat verkleuren of openscheuren ... dan gaat het pas echt leven." ►

Wortel- en takselectie van vers uitgegraven startmateriaal.

GEBOGEN

'*Pinus parviflora* met kleine, blauwgrijze naalden in een gebogen, opgaande stijl. Elke winter is deze boom weer maanden bedolven onder een dik pak sneeuw, gevolgd door een korte hete zomer en een klein beetje groei.'

BOVEN DE GROND

'Deze bonsai van azalea groeit hoog boven de grond op zijn eigen wortel. In Japan wordt deze stijl aangeduid als de neagari stijl.'

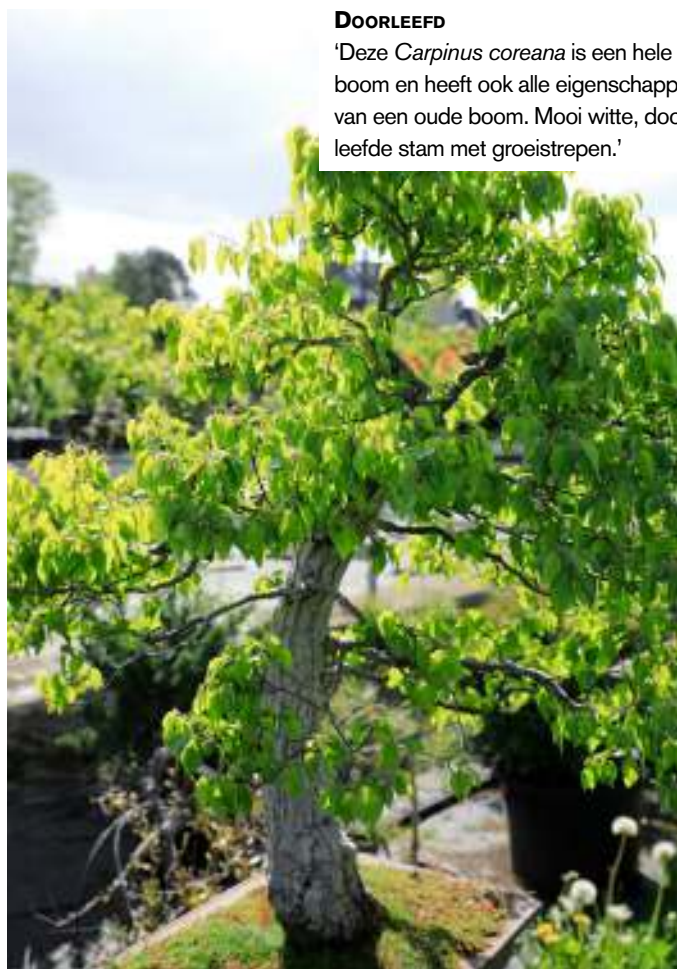

WORTELVOET

'Bonsai van kaki (*Diospyros*) met een dubbele stam en een mooie wortelvoet. Dit uit Japan geïmporteerde boompje heeft een training van vele jaren achter de rug, zonder grote snoeiwonden.'

DOORLEEFD

'Deze *Carpinus coreana* is een hele oude boom en heeft ook alle eigenschappen van een oude boom. Mooi witte, doorleefde stam met groeistrepen.'

STAMMEN

'Ook de stammen van de bomen verdienen onze aandacht. Hier een mooie vuurdoorn van ongeveer achttien jaar oud, waarop de 'knokkels' van de snoeiwonden goed zichtbaar zijn. Een groot verschil met de kaki-stam.'

LANGE ADEM

'*Fraxinus* is een boom uit ons eigen Europa. Een grote, massieve boom met een mooie wortelvoet, waar nog jaren aan gewerkt moet worden om een mooie fijne structuur en vorm in de takken te krijgen.'

ZOEKEN NAAR LICHT

'Chinese iep in half hangende stijl. In Japan wordt dit halfcascade genoemd. Alsof de boom jaren - hangend aan een rots - heeft gezocht naar ruimte en licht om te groeien.'

25 JAAR SNOEIEN

'Mooie *Malus*, die zich - vrij in het veld en met voldoende ruimte - heeft kunnen ontwikkelen tot een mooie boom. Het resultaat van 25 jaar snoeien en groeien.'

DOOD HOUT

'*Juniperus* met dode stukken hout. Alsof deze boom al jaren boven in de bergen alle sneeuw en vallende rotsen heeft opgevangen.'

EUROPEES

'Deze Europese lariks, jarenlang vertrappt in het bos, heeft toch nog kans gezien om uit te groeien tot een boom.' *

ZELF KIJKEN

Bonsaikwekerij Roos, Lekdijkwest 53, Schoonhoven. Behalve zelfgekweekt materiaal verkoopt Iwan ook uit Azië geïmporteerde boompjes en alles wat er verder nodig is voor het kweken van bonsai. Tussen 1 november en half april is het mogelijk om het startmateriaal zelf te komen uitgraven. Open op zaterdag van 10-16 uur of op afspraak. Zie ook www.kwekerijroos.nl of Instagram: @iwanroos.